

Književna poročila.

Riccobono Salvator: Fontes Iuris Romani Anteustiniani. Pars prima: Leges. Iterum edidit... Florentiae. Apud S. A. G. Barbèra, 1941-XIX, str. XXII + 513.

Justinijanova kodifikacija je najvažnejši vir za proučevanje rimskega prava; ona je zaključek in usedlina tisočletnega razvoja. Primeroma redki in zato tem bolj dragoceni so nam pravni spomeniki, ki so ohranjeni iz posameznih razdobij pred Justinijanom. Izmed štirih zbirk, v katerih je zbrano najvažnejše gradivo, je posebno priročna zbirka „*Fontes Iuris Romani Anteustiniani*“, ki je v prvi izdaji izšla l. 1909, razdeljena na dva dela (*Leges — Auctores, Leges saeculares*). Priredili so jo bili profesorji S. Riccobono, J. Baviera in takrat že pokojni Contardo Ferrini († 1902).

Drugo izdajo so si redaktorji razdelili tako, da je S. Riccobono, nestor italijanskih romanistov, zopet uredil *Leges*, vire postavljenega prava, ki so izdani sedaj kot samostojen prvi zvezek. V drugem zvezku je J. Baviera zbral ohranjene klasične spise (*Auctores*); vodilni italijanski orientalist J. Furlani pa je izpopolnil C. Ferrinijev prevod Siro-rimske pravne knjige. Tretji del, ki mu bo naslov *Negotia*, bo uredil V. Arangio-Ruiz; ta del doslej še ni izšel. Navzočno poročilo se omejuje na prvi zvezek.

Določbe postavljenega prava spoznavamo predvsem iz ohranjenih napisov; včasih, zlasti za najstarejšo dobo, so pa naš edini vir navedbe pri poznejših pisateljih, pravnških in nepravniških. S. Riccobono je svoje gradivo pregledno razvrstil po časovnem redu v sedmih poglavjih. Zaporedoma si sledijo: I. *leges regiae* (1—20); II. zakonik XII plošč (21—75); III. *leges rogatae* (77—156), od ljudskih skupščin sprejeti zakoni; IV. *leges datae* (157—235), po zakonodavčevem pooblastilu od magistratov izdani zakoni; v zvezi z njimi so objavljene tri vojaške diplome; V. senatovi sklepi (235—300); VI. edikti in dekreti magistratov; posebej je po zadnji Lenelovi rekonstrukciji ponatisnjeno besedilo ediktov mestnega pretorja in kurulskih edilov (301—391); VII. cesarske konstitucije (393—515). Ob začetku vsakega poglavja podaja avtor kratak fontološki uvod. Pred vsakim posameznim tekstom poroča o njegovem izvoru in njegovi prvi objavi, o njegovem pomenu in vsebini ter o literaturi, ki se z njim bavi. Grškim tekstom je dodan latinski prevod. Samoumevno je seveda, da zbirka po načelih moderne edicijske tehnike že z različnim tiskom vidno loči ohranjeno besedilo od domnevanih dopolnitev.

Nasproti prvi izdaji je sedanji prvi zvezek znatno razširjen. Pri naša namreč 19 tekstov, od katerih je bila večina najdena ali vsaj objavljena v zadnjih dveh, treh desetletjih; zato jih večji del še ne najdemo v drugih dosedanjih zbirkah. Da ne zaidemo predaleč, naj samo kratko opozorim na najbolj zanimive novosti. Med magistratskimi edikti in dekreti je objavljen večji del grškega napisa iz sirskega mesta Rhosos. Najden je bil l. 1931. in vsebuje troje pisem triumvira Oktavijana, ki podeljuje zaslužnemu navarhu (= admiralu) Selevku različne privilegije, rimsko državljanstvo, davčne imunitete, sodno opcijo i. dr. (308 ss.). — Najbolj je v zbirki povečano sedmo poglavje, ki ima 14 na novo uvrščenih cesarskih konstitucij. Na prvem mestu je omeniti petero Avgustovih ediktov (najdenih l. 1926), ki urejajo različna vprašanja glede province Kirene (403—414). Po srečnem naključju popolnoma ohranjeni grški tekst 144 vrstic je važen za presojo Avgustovega ustavnega položaja, zlasti glede njegovega razmerja do magi-

stratov in senata, za spoznavanje sodnega ustroja v provincah in posebnega položaja Grkov in njihovega sodelovanja pri sodstvu. — Avgustov je bil najbrž tudi edikt v varstvo grobov, ki je bil že l. 1878. najden na marmornati plošči v Nazaretu, pa je ostal neopažen v Narodni biblioteki v Parizu, dokler ga ni l. 1930. izdal F. Cumont (414 ss.). — Od Vespazijana je ohranjen edikt, ki podeljuje prostost vseh davščin in druge predpravitve zdravnikom, ki učijo svojo stroko druge, ter njihovim pomočnikom (420 ss.). Njegov sin Domicijan pa je zdravnikom strogo prepovedal, da bi sužnje učili zdravništva (427 s.). Od Hadrijana je na papiru ohranjen edikt iz leta 135. ali 136., ki dovoljuje egipčanskim kmetom zaradi posebno neugodne letine davčni odlog; zaostanke je bilo treba plačati v naslednjih 3, 4 ali 5 letih (435 ss.). — Med najbolj preporne tekste spada pač Gießen-ski papirus, ki je ohranjen — žal na odločilnem mestu zelo poškodovano — Karakalovo konstitucijo iz l. 212. po Kr., s katero je bilo rimsko pravo in državljanstvo razširjeno na celotni rimski imperij (445 ss.). — Za poznavanje prava Konstantinove dobe je zelo pomemben skupni zakon cesarjev Konstantina in Lucinija, izdan l. 311. v Serdiki (Sofiji), najden l. 1930. pri Komornu, na bronasti plošči (455 ss.). Na papiru nam je ohranjen grški prevod doslej neznanega Konstantinovega zakona (ki ga samo omenja C. 7, 39, 2) o štiridesetletnem zastaranju (464 s.). — Rimski pravni zgodovinar bo posebno hvaležno pozdravil, da je uvrščen v zbirko tudi poglavitni del pravno pač najzanimivejšega papira, ki vsebuje predpise za posebnega rimskega finančnoupravnega funkcionarja. Njemu je bila poverjena posebna državna blagajna: *Idioslogos*. Iz obširnega teksta, od katerega je 252 vrstic dobro čitljivih, je avtor sprejel nekako polovico: tiste določbe namreč, ki so predvsem važne za romanista (469 do 478). Iz njih spoznavamo težnje rimske narodnostne politike v Egiptu, ki je razlikovala med Rimljani, Grki in Egipčani; posebno jasno se to kaže v rodbinskopravnih in deloma tudi v dednopravnih predpisih. Fiskus si je seveda skušal ob najrazličnejših prilikah zagotoviti svoj delež. Zanimivi so tudi predpisi, ki so skušali preprečiti, da bi javni funkcionarji zlorabljali svoj javnopravni položaj v svojo zasebno korist.

Naš, zelo kratki pregled najvažnejših izmed na novo uvrščenih tekstov, nam pač dovolj kaže, kako mojstrsko skrbno je avtor izpolnil svojo priročno zbirko virov postavljenega prava. Z navzočnim zvezkom je v elegantni žepni obliki ustvaril zbirko, ki je zaenkrat edina zares popolna in hkrati tudi zanesljiv kašipot za poznavanje literature o posameznih tekstih in o vprašanjih, ki so z njimi spojena. Riccobonove *Leges* naj bi bile nepogrešljiv vademecum ne le za mladega jurista, ko študira rimsko pravo, ampak tudi za vsakogar, ki ga zanimajo vprašanja klasične antike!

Viktor Korošec.

Bulletin international de Droit Agricole, IIIe Anne No. 5. Rome 1942.

Čas. Ljubljana. 1942-XX. Let. XXXVI, št. 4-5.

Ekonomist. Zagreb. 1942. God. VIII. br. 1-2.

Ekonomist. Zagreb. 1942. God. VIII. br. 3-4.

Mjesečnik. Zagreb. 1942. God. LVIII. br. 7-8.

Dr. Sajovic Rudolf: Rassegna di Legislazione Jugoslava Anno 1941. Roma 1941-XX. Estratto dall'Annuario di Diritto Comparato e di Studi Legislativi XI, 2. pag. 220-328.

Dr. Trofenik Rudolf: Razvoj pravne filozofije na Slovenskem. Ljubljana 1942-XX. Posebni odtis iz Casa, 36. letnik, št. 4-5. Str. 8.